

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Пігуль Євгеній Ігорович, 1997 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2021 році Сумський державний університет за спеціальністю «Економіка», працює молодшим науковим співробітником освітньо-наукового дослідницького центру «Фінансові перспективи» в Сумському державному університеті, м. Суми, виконав акредитовану освітньо-наукову програму 051 «Економіка».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Сумського державного університету Міністерства освіти і науки України, м. Суми від «03» липня 2025 року № 0699-I, у складі:

Голови разової

спеціалізованої вченої ради – Інна Школьник, докторка економічних наук, професорка, перша проректорка Сумського державного університету

Рецензентів – Аліна Височина, кандидатка економічних наук, доцентка, доцентка кафедри бухгалтерського обліку та оподаткування Сумського державного університету

Ярина Самусевич, кандидатка економічних наук, доцентка, доцентка кафедри бухгалтерського обліку та оподаткування Сумського державного університету

Офіційних опонентів – Максим Житар, доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Артур Жаворонок, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів і кредиту Чернівецького національного університету імені Ю. Федьковича,

на засіданні «05» вересня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» Пігулю Євгенію Ігоровичу на підставі публічного захисту дисертації «Трансформація ринку праці в контексті забезпечення економічної безпеки держави» за спеціальністю за спеціальністю 051 «Економіка».

Дисертацію виконано у Сумському державному університеті Міністерства освіти і науки України, м. Суми.

Науковий керівник Боженко Вікторія Володимирівна, кандидатка економічних наук, доцентка, доцентка кафедри економічної кібернетики Сумського державного університету.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису українською мовою, що за актуальністю проблеми, методичними підходами, обсягом, ґрунтовністю аналізу та інтерпретацією отриманих даних, повнотою викладу принципів наукових положень, науково-теоретичним та практичним значенням повністю відповідає вимогам пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами)).

Здобувач має 12 наукових публікацій за темою дисертації, з них 5 у виданнях, що включені до переліку фахових видань України категорії Б та відповідають вимогам пунктів 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами)):

1. Pihul N., Pihul Ye. Corruption as a Threat to Economic Security of Ukraine. *Mechanism of an Economic Regulation*. 2022. №3-4(97-98). PP. 98-104. <https://doi.org/10.32782/mer.2022.97-98.17>

2. Пігуль Н., Дехтяр Н., Пігуль Є. Сучасні тенденції розвитку ринку праці в контексті

економічної безпеки держави. *Вісник СумДУ. Серія «Економіка»*. 2023. № 7(1). С. 44-54. DOI: <https://doi.org/10.21272/1817-9215.2023.1-05>

3. Пігуль Н. Г., Пігуль Є. І. Економічна безпека держави: сутність та актуальні загрози. *Бізнес Інформ*. 2024. №7. С. 6–13. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2024-7-6-13>.

4. Боженко В. В., Пігуль Є. І. Ринок праці в умовах розвитку Суспільства 4.0 та Суспільства 5.0. *Актуальні питання економічних наук*. 2024. № 3-4. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14176457>.

5. Пігуль Є. І. Методичний підхід до оцінки ефективності функціонування ринку праці в Україні. *Актуальні питання економічних наук*. 2025. №10. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15314496>.

У дискусії взяли участь голова, рецензенти, офіційні опоненти, інші присутні та висловили зауваження:

Інна Школьник: Актуальність дисертаційного дослідження Євгенія Пігуля пов'язана з глибокими структурними зрушеннями на ринку праці, зумовленими військовими діями, перерозподілом економічних ресурсів, зростанням мобільності робочої сили та впровадженням цифрових технологій. Дослідження має на меті проаналізувати характер трансформацій на ринку праці та їхній вплив на економічну безпеку держави, що стало підґрунтям для удосконалення теоретичних засад і розробки науково-методичних підходів до розвитку та регулювання ринку праці в умовах структурних змін. Високо оцінюючи проведений у роботі ґрунтовний теоретичний аналіз, слід відзначити, що автор слушно акцентує увагу на відмінностях між поняттями «ринок праці», «ринок робочої сили» та «ринок трудових ресурсів». Водночас у тексті зберігаються певні суперечності у використанні цих дефініцій. З огляду на це, для підвищення теоретичної чіткості доцільним було б представити власне авторське бачення їх співвідношення у вигляді узагальненої схеми або таблиці. Попри цінність розгляду американської, скандинавської та азійської моделей ринку праці як базових світових підходів до організації трудових відносин, доцільним видається розширити компаративний аналіз за рахунок досвіду країн, що пройшли крізь масштабні кризи або воєнні конфлікти (зокрема держав Балканського регіону). Такий підхід дозволив би не лише глибше зрозуміти особливості адаптації ринків праці в умовах екстремальних шоків, але й забезпечити більш релевантне підґрунтя для розробки рекомендацій щодо післявоєнного відновлення та структурної перебудови українського ринку праці.

Дисертаційна робота Пігуля Євгенія Ігоровича «Трансформація ринку праці в контексті забезпечення економічної безпеки держави» є самостійним науковим дослідженням та у повній мірі відповідає вимогам наукової кваліфікації здобувачки відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 44 «Про затвердження порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого від 12 січня 2022 року. З урахуванням виконання у повному обсязі освітньо-наукової програми та індивідуального плану наукової роботи дисертант заслуговує присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Аліна Височина: В межах сьогоденішнього засідання спеціалізованої вченої ради було розглянуто дисертаційну роботу Пігуля Євгенія Ігоровича, яка викладена на 252 сторінках і структура якої повністю відповідає чинним нормативним вимогам: анотація, вступ, три розділи, загальні висновки до роботи, список використаних джерел та 19 додатків. Дисертація зосереджена на актуальних проблемах функціонування ринку праці, особливо в умовах війни, та його взаємозв'язку з економічною безпекою держави. Значна увага в доповіді та під час обговорення була приділена розробленим та удосконаленим науково-методичним підходам щодо оцінювання безпекового рівня ринку праці як чинника економічної безпеки держави та інтегральної оцінки стану ринку праці.

Наукова новизна дослідження полягає у поглибленні теоретичних засад і вдосконаленні

науково-методичних підходів щодо розвитку ринку праці за умов трансформацій у контексті економічної безпеки держави.

Попри високий рівень опрацювання теоретико-методичних засад і практичних рекомендацій та переконливість висновків і пропозицій дисертанта, окремі положення залишаються предметом фахової дискусії. Зокрема, автор провів ґрунтовний аналіз тенденцій розвитку ринку праці в Україні та світі. При цьому перевага надавалась абсолютним показникам, тоді як використання відносних індикаторів дозволило б точніше виміряти реакцію українського ринку на глобальні тренди. Вищезазначене не зменшує наукового доробку, дисертаційне дослідження на тему «Трансформація ринку праці в контексті забезпечення економічної безпеки держави» за актуальністю, змістом, обсягом, рівнем обґрунтування та якістю оформлення відповідає спеціальності 051 «Економіка» у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», вимогам Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» №44 від 12 січня 2022 року, а її автор – Євгеній Пігуль, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Ярина Самусевич: Розглядаючи дисертаційну роботу Євгенія Пігуля, варто підкреслити її високу актуальність і комплексний підхід до оцінювання трансформацій ринку праці в контексті забезпечення економічної безпеки держави, що дало змогу одержати науково нові та практично значущі результати.

Насамперед, наукове дослідження відзначається глибоким теоретичним аналізом концептуальних засад функціонування ринку праці в умовах трансформацій, що дозволило сформувати цілісну наукову базу для подальшого методичного обґрунтування оцінки його стану, виявлення ключових дисбалансів і розробки практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності функціонування ринку праці. Особливу наукову цінність становить запропонований автором науково-методичний підхід до оцінювання безпекового рівня ринку праці як складової економічної безпеки держави. Розроблений інструментарій дає змогу визначати рівень безпеки на різних етапах соціально-економічного розвитку, виявляти потенційні загрози та деструктивні тенденції, а також обґрунтовувати пріоритетні напрями державної політики зайнятості, спрямовані на зміцнення економічної безпеки. Результати дослідження апробовані дисертантом, що підтверджується низкою публікацій у фахових виданнях. Крім того, автор забезпечив їх практичне впровадження в освітній процес університету, що засвідчено відповідною довідкою.

Разом з тим, попри високий рівень наукової аргументації та належно сформульованих рекомендацій, окремі положення дисертації викликають наукову дискусію. Зокрема, у пункті 3.1 дисертаційної роботи запропоновано методику кластеризації адміністративних центрів України за темпами зміни податкових надходжень до зведених місцевих бюджетів за основними податками, як індикаторів регіональної трансформації ринку праці. На нашу думку, доцільнішим було б узагальнення результатів не за календарними роками, а за тематичними періодами – доковідним, ковідним та воєнним. Такий підхід дозволив би чіткіше виокремити структурні зрушення, простежити кумулятивний ефект зовнішніх шоків і і наочно продемонструвати еволюцію фіскальної стійкості регіонів. Попри зазначені дискусійні моменти, дисертаційна робота Пігуля Євгенія Ігоровича «Трансформація ринку праці в контексті забезпечення економічної безпеки держави» відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України № 44 «Про затвердження порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 року. Автор дисертаційного дослідження, Пігуль Євгеній Ігорович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Максим Житар: Дисертаційна робота виконана на актуальну тематику, оскільки ринок праці України зазнає глибоких трансформацій під впливом війни, релокації підприємств, міграційних процесів та цифровізації економіки. Ці чинники зумовлюють зростання регіональних диспропорцій, посилення тінізації зайнятості та дисбаланс між попитом і пропозицією робочої сили, що безпосередньо впливає на рівень економічної безпеки держави. Вивчення трансформацій ринку праці в таких умовах є необхідним для формування ефективних стратегій державної політики зайнятості та забезпечення стійкості національної економіки у воєнний і післявоєнний періоди. Дисертація виконана відповідно до чинних нормативних вимог і містить усі необхідні структурні елементи, які відзначаються системністю та високою практичною цінністю отриманих результатів. У роботі гармонійно поєднано теоретичний і прикладний аспекти, що вирізняються чіткою логікою викладу та належним рівнем обґрунтованості. Зміст дослідження засвідчує глибоке розуміння автором особливостей трансформаційних процесів на ринку праці в контексті забезпечення економічної безпеки держави. Важливу наукову цінність становить удосконалений методичний підхід до оцінювання регіональної трансформації ринку праці в умовах воєнного стану, розроблений дисертантом на основі кластеризації адміністративних центрів України за темпами змін податкових надходжень до зведених місцевих бюджетів. Такий підхід дає змогу виявити просторові диспропорції у динаміці фіскальних надходжень та простежити взаємозв'язок між податковою активністю регіонів і структурними трансформаціями на ринку праці.

Попри високий рівень виконання дисертації, в ній наявні окремі положення, що потребують додаткового обговорення. Зокрема, позитивно оцінюючи запропонований науково-методичний підхід до оцінювання безпекового рівня ринку праці, слід зауважити, що для побудови інтегрального показника автор використав вісім індикаторів. Водночас доцільним було б докладніше обґрунтувати вибір саме цих показників з огляду на їхню репрезентативність у відображенні безпекових ризиків на ринку праці, а також розглянути можливість доповнення набору такими, як рівень економічної активності, частка молоді в неформальній зайнятості чи рівень трудової міграції. Це дозволило б охопити ширший спектр соціально-економічних загроз і підвищити комплексність та аналітичну повноту оцінки. Також, позитивно оцінюючи структурованість дорожньої карти збалансованого розвитку ринку праці, варто зазначити, що її практичну значущість можна було б підвищити завдяки доповненню системою індикаторів результативності для кожного етапу реалізації. Включення орієнтовних кількісних і якісних показників надало б цьому інструменту більшої прикладної спрямованості.

Оцінюючи результати дисертаційної роботи Євгенія Пігуль на тему «Трансформація ринку праці в контексті забезпечення економічної безпеки держави» варто зазначити, що вона є завершеним науковим дослідженням. Дисертація відповідає встановленим вимогам, затвердженими Постановою Кабінету Міністрів України № 44 «Про затвердження порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 року, а її автор – Пігуль Євгеній Ігорович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 «Економіка» (галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»).

Артур Жаворонок: Дисертаційна робота Євгенія Пігуля є актуальною, оскільки український ринок праці перебуває у стані масштабної трансформації під впливом глобалізаційних процесів, технологічних змін та воєнної агресії РФ, що проявляється у зростанні безробіття, міграції трудових ресурсів, нерівності доступу до праці та зниженні ефективності використання трудового потенціалу. Сукупність цих викликів становить серйозну загрозу економічній безпеці держави, оскільки порушення стабільності на ринку праці призводить до фіскальних дисбалансів, відтоку робочої сили й ослаблення внутрішнього економічного потенціалу. Результати дослідження у цій сфері можуть бути корисними як для подальшого розвитку наукових підходів до оцінювання трансформацій ринку праці, так і для практичного

використання органами державної влади та місцевого самоврядування при формуванні політики зайнятості й зміцненні економічної безпеки держави. Усе зазначене вище підтверджує актуальність і практичну значущість дисертаційного дослідження, що зумовило логіку його структури та зміст поставлених завдань. Тематика роботи узгоджується з пріоритетними напрямками державної політики України та відповідає науковим програмам як національного, так і міжнародного рівня. Обсяг і структура дисертації узгоджуються з чинними нормативними вимогами, а сама робота є завершеним, комплексним і самостійно виконаним науковим дослідженням у межах визначених завдань.

Дисертація Євгенія Пігуля повністю відповідає вимогам, що висуваються до наукових робіт такого рівня, зокрема відзначається наявністю наукової новизни та практичної значущості отриманих результатів. Достовірність висновків і рекомендацій підтверджується їх апробацією на семи міжнародних науково-практичних конференціях за профілем дослідження.

Поряд із позитивною оцінкою наукових здобутків автора, варто відзначити й окремі дискусійні положення, що містяться в дисертації. Зокрема, для більш переконливого обґрунтування гібридної моделі ринку праці України доцільним є проведення глибшого порівняльного аналізу американської, скандинавської та азійської моделей за такими критеріями, як роль держави, регулювання зайнятості, рівень соціального захисту та мобільність працівників. Такий підхід дозволив би чітко виокремити запозичені елементи та посилити аргументацію щодо змісту й особливостей національної гібридної моделі ринку праці в умовах трансформації. Крім того, з огляду на критичну важливість адекватного відображення поточного стану ринку праці для формування ефективних стратегій його післявоєнного відновлення, доцільним виглядало б доповнення дослідження стислим аналітичним оглядом за 2022–2024 рр. — коротким узагальненням статистичних даних і ключових тенденцій, характерних для воєнного періоду.

Зазначене вище дозволяє зробити висновок про те, що дисертаційна робота «Трансформація ринку праці в контексті забезпечення економічної безпеки держави» відповідає вимогам Постанови Кабінету Міністрів України № 44 «Про затвердження порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 року, а її автор, Євгеній Пігуль, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Пігулю Євгенію Ігоровичу ступінь доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю за спеціальністю 051 «Економіка».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої вченої ради

Інна Школьник

